

АЛМА МАТЕР

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ "Д. А. ЦЕНОВ" - СВИЩОВ

год. XXIV, бр. 1, април 2015 г.

60 години катедра "Стратегическо планиране"

Уважаема проф. Богданова,
скъпи преподаватели и студенти,

Академичното ръководство на СА "Д. А. Ценов" – Свищов, както и цялата академична общност, Ви поднасят искрените си поздравления по повод честването на 60-годишнината на катедра "Стратегическо планиране". Честит празник, скъпи колеги!

През годините на своето съществуване Вашата катедра без съмнение доказва съществения си принос за усъвършенстване качеството на обучението, в повишаване на професионалната квалификация на академичния състав, което ѝ отрежда заслужено място в утвърждаването на престижните позиции на свищовската Алма Матер сред сродните висши икономически училища. Широката палитра на научните изследвания, преподавателската и творческата дейност на Вашата катедра са безусловен атестат за значимостта и приноса Ви в общите стремления на академичната общност за още по-добро позициониране на Свищовското висше училище на образователния пазар, пряко ориентиран към приложното поле на живота като цивилизационен стандарт.

Академичният състав на катедрата неотклонно следва утвърдения във времето модел за интензивна научна работа от основателя ѝ проф. д-р Петър Мاستиков и от

ма на самочувствие, а е признак за дълг!

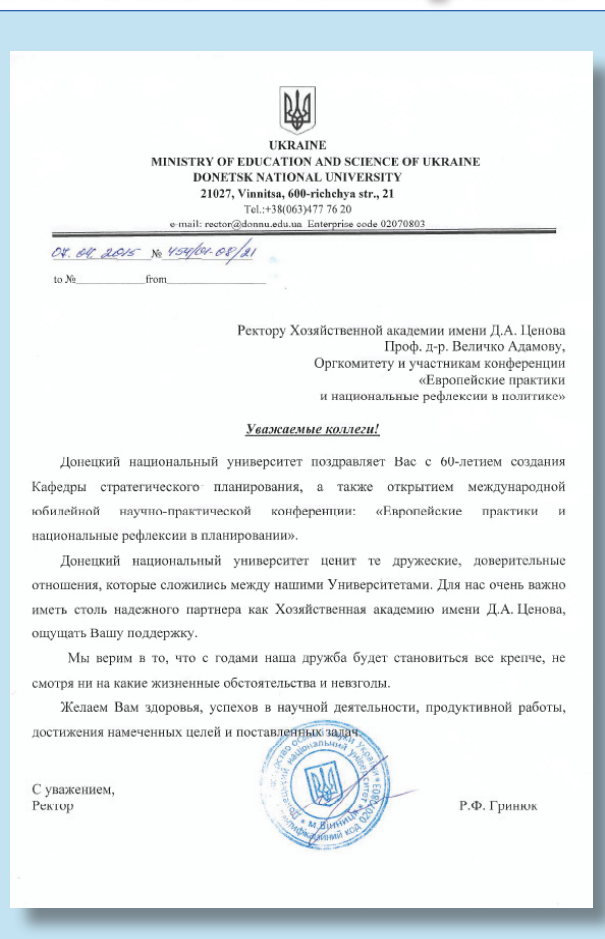
Скъпи колеги, от сърце Ви пожелаем крепко здраве, ентузиазъм и градивна амбиция в утвърждаване просперитета на нашата Академия като престижно учебно, научно и изследователско средище! Вашите усилия и талант са достатъчен повод и причина, свищовската Алма Матер да се гордее, че е люлка на модерна, перспективна, с европейски и световен облик университетска наука!

Честит празник и на добър час!

РЕКТОР:

Проф. д-р Величко Адамов

проф. д-р Димитър Панайотов като дългогодишен ръководител на катедрата. Поздравяваме всички техни следовници във Ваше лице, които професионално и отговорно продължават да отстояват постигнатото, да го доразвиват и обогатяват! Защото постигнатото не е просто ембле-

Катедра с доказан авторитет и перспективно бъдеще

Уважаеми колеги, изпитвам огромна чест и привилегия да приветствам с „Добре дошли“ Вас – участниците в международната научнопрактическа конференция, посветена на 60-годишния юбилей на катедра „Стратегическо планиране“, в Стопанската академия – само месец преди най-красивия празник на България и на всички, свързани с образованието.

За мен, като 9-ти поред ръководител на катедрата, това е особено тържествен и вълнуващ момент, в който имам възможността не само да направя ретроспекция на постиженията, не само да изкажа огромната си признателност към всички, които са развивали и умножавали нейните успехи, но и да надникна в бъдещето и да очертая виждания и идеи така, както се прави в науката за планиране.

Като организационно звено катедра „Народостопанско планиране“ е основана на 13 януари 1955 г. Основоположници са тогавашните доц. Петър Мастиков и асистент Иван Дочев. Катедрата е част от факултет „Финанси“. Ректор на висшето училище по това време е проф. д-р Стефан Станев.

Уважаеми колеги, докато подготвях този доклад, аз се опитах да разширя контекста и да разбера какво е било характерно през онзи период за висшето ни училище, за България и за света около нас.

Годината 1955 г. е особена в историята на Европа и на България. Това е годината, в която на Запад Федерална република Германия става член на НАТО, а на Изток социалистическите държави подписват Варшавския договор и това задълбочава още повече студената война. Разделението на Европа на два военнополитически блока става окончателно, а противоречията между тях – още по-мощни.

1955 година, по думите на Чудомир, е „преходен период“ за България. Преходът е труден и продължава вече над 10 години. Култът към личността е факт, макар че все още Хрущов не го е дефинирал като „произвол“ в своя доклад пред XX конгрес на КПСС на следващата година.

През 1955 г. правителството на България следва политика на индустриализация и за нейното реализиране разчита главно на СССР. Помощта е както финансова, така и научно-техническа – свързана с доставка на машини и техническо съдействие. Развитието на селското стопанство е също сред приоритетите на правителството, тъй като заплащането на научно-техническата помощ за индустриализацията се извършва почти изцяло със селскостопанска продукция.

Страната ни е вече член на Съвета за икономическа взаимопомощ (СИВ), основан през 1949 г. от 6 страни от Източна Европа (България, Полша, Румъния, СССР, Чехословакия и Унга-

рия). Една от основните цели на СИВ е да разработи инструмент, алтернативен на плана „Маршал“, с който се възстановява икономиката на Западна Европа след Втората световна война.

През 1955 г. в СССР се създава Комитет за разработването на дългосрочни прогнози и планове. Съветската школа в планирането се отваря и признава приноса на Василий Леонтиев за развитието на теорията и практиката по планиране. Тогава за първи път е публикувана на руски език монографията „Изследвания на структурата на американската икономика“, издадена в САЩ през 1953 г., а рецензиите на книгата намират място в най-сериозните периодични издания – „Вопросы экономики“, „Плановое хозяйство“ и „Вестник статистики“.

По това време в България усилено се говори за „платова съгласуваност със СССР и другите страни с народна демокрация“. Прилага се системата на 5-годишното планиране за развитие на страната в определени отрасли и специализации.

На 2 стр.

Катедра с доказан авторитет и перспективно бъдеще

От 1 стр.

Именно в този период преподаването на народостопанското планиране, като икономическа дисциплина, става ключово за подготовката на кадри в България и това е главна причина за обособяването на организационно звено във ВФСИ с такава насока.

60-годишният юбилей на катедра „Стратегическо планиране“ съвпада със 100-годишнината от рождението на основателя – проф. П. Мاستиков. Както се отбелязва в доклада за 40-годишнината на катедрата, неговата заслуга за развитието на катедрата е голяма. С три основни качества – обширни познания, творческа активност и благородни чувства, той е бил пример и е създал у своите последователи пиетет към научната и преподавателската работа. Неговият научен авторитет идва не от многото написани книги, не от честата поява на заглавия с името му, а от пионерния характер на разработките и несравнимата им задълбоченост. Поклон пред паметта на Основателя!

В 60-годишния период на развитие на катедрата могат да се обособят няколко етапа:

Първи етап (1955–1966 г.) Консолидиране

Още преди основаването на катедрата във ВФСИ са се преподавали няколко дисциплини, свързани с планирането – „Планиране на промишлеността“, „Планиране на селското стопанство“, „Планиране на предприятието“ (водена от представител на Държавната планова комисия – 1951 г.), „Планиране на народното стопанство“, „Планиране на търговията“. По-голямата част от тези дисциплини са водени от преподаватели от други катедри. Основна учебна дисциплина за катедрата, по време на нейното организационно обособяване, е била „Народостопанско планиране“.

Постепенно ангажиментите на катедрата се увеличават, добавят се други дисциплини и се привличат нови преподаватели – Димитър Панайотов, Кръстю Палазов, Иван Николаев, Славчо Славев, Христо Маринов. Присъдени са няколко кандидатски степени (Иван Дочев – 1960 г., Димитър Панайотов – 1963 г., Иван Николаев – 1966 г.), а и няколко преподаватели получават научното звание доцент (Иван Дочев, Димитър Панайотов). През 1958 г. доц. П. Мастиков става професор. Основателите на катедрата – проф. П. Мастиков и доц. Иван Дочев, последователно участват в управлението като зам.-ректори на Висшето училище.

Втори етап (1967–1990 г.) Развиване на специалност

През 1967 г. във ВФСИ започва обучението по новосъздадената специалност „Научна организация на управленческата дейност“. Катедра „Народостопанско планиране“ е пряко ангажирана с процеса на обучение заедно с новосъздадената катедра „Управление на народното стопанство“, чийто ръководител е един от основателите на нашата катедра – доц. Иван Дочев. От 1972 г. специалността се развива като „Управление и планиране на народното стопанство“.

През този период в състава на катедрата се привличат Румяна Нейкова, Красимир Кръстев, Иванка Цонева, Стефка Борисова, Красимира Маринова, Гинка Петкова, Георги Тонков, Неделчо Митев, Атанас Дамянов, Станка Тонкова, Никола Янков, Петър Банчев, Атанас Шенков, Анастасия Марчева, Борислав Борисов. Разширява се броят на водените дисциплини, като се добавят „Линейно програмиране“, „Мрежово управление“, „Регионална икономика“, „Баланс на народното стопанство“, „Перспективно планиране на териториалните системи“, „Икономико-математически модели и методи в управлението и планирането“ и др. Усилено се работи със студентите. Създаден е кръжок по „Планиране“. Сред една от интересните му разработки е проект „Наблюдение върху развитието в кариерата на 10 випуска отличници на ВФСИ“ – на практика предвестник на днешните алумни клубове. Активно функционира и „Клуб по прогностика и евристика“ под ръководството на доц. Никола Янков.

Осъществяват се няколко специализации – в СССР, Франция, Чехословакия. Поддържат се контакти с университети в СССР, Полша, ГДР и др.

По думите на проф. Димитър Иванов, Доктор хонорис кауза на Висшето училище, възпитаник на първата ни специалност „Научна организация на управленческата дейност“, „утвърждава се школата по стопанско управление и планиране в Стопанската академия“. Публикациите на преподавателите от катедрата са свързани с проблеми на прогнозирането и планирането в различни отрасли, с модели и методите за предвиждане на икономическия растеж, кохезията между глобалното и регионалното планиране и др.

Трети етап (90-те години до днес)

Модернизирание на обучението, развитие на специалност „Публична администрация“

90-те години на 20 век оставят своя отпечатък върху цялото Висше училище, включително и върху нашата катедра. През този период преподаватели от катедра „Планиране“ основават две нови катедри – „Международни икономически отношения“ – през 1993 г. с ръководител проф. Атанас Дамянов и „Маркетинг“ – през 2004 г., където преминават Никола Янков, Петър Банчев, Тодор Кръстевич, Иван Марчевски, Пенка Горанова, Ваня Григорова, Радослав Йорданов.

Специалността „Управление и планиране на народното стопанство“ се преименува в „Маркетинг и планиране“, а понастоящем се развива като „Стратегическо и бизнес планиране“.

От учебната 1992/93 година катедрата управлява процеса по подготвяне на бакалаври и по още една специалност – „Публична администрация“.

През този период в състава на научното звено влиза следващото поколение – Теодора Георгиева, Тихомир Личев, Елка Григорова, Маргарита Богданова, Михаил Чиприянов, Надежда Веселинова, Ева Цветанова, Евелина Парашкевова, Миглена Вачевска, Елица Лазарова, Евгени Тодоров, Юлиян Господинов.

За целия период на функциониране на катедрата могат да се отбележат:

Близо 5000 обучени студенти, които днес се реализират в различни сфери на практиката – като ръководители и експерти в различни фирми, министерства, агенции, в регионални структури, като областни управители, кметове, общински съветници, директори на дирекции и др.

Над 40 защитени дисертации на кандидати на науките, рес-

пективно доктори по икономика и две дисертации за доктор на икономическите науки;

Над 1000 публикации, от които 171 – само през последните пет години;

Две специалности в ОКС „бакалавър“, пет магистърски програми и две докторски програми, едната от които в процес на акредитация, няколко програми за специализанти в следдипломно обучение;

Участие в десетки международни научноизследователски проекти, включително с университети от Германия, Португалия, Чехия, Полша, Испания, САЩ, Холандия, Франция, Румъния, Австрия, Турция, Украйна и др.;

Множество специализации и Еразмус визити на преподаватели и студенти в над 10 държави;

Участие в управлението на Висшето училище с двама ректори, няколко зам.-ректори и декани на факултети.

Научните изследвания и учебно-преподавателската дейност на катедрата през последните години се развиват в няколко основни направления:

Планиране и прогнозиране на макроикономическо и на фирмено ниво

Това е традиционното и най-старо направление на научните изследвания на катедрата. Сериозни проучвания са направени в теми като стратегическо планиране, планиране на иновациите, управление на риска, корпоративно планиране и др. Образователните продукти, които се развиват в това направление, са бакалавърската програма по „Стратегическо и бизнес планиране“ и магистърската програма „Бизнес планиране“.

Регионално планиране и развитие

Това също не е ново направление, доколкото то се развива още от 70-те години от преподаватели, като проф. д-р ик.н. Димитър Панайотов, проф. д-р ик.н. Станка Тонкова и др., но

през последните години катедрата натрупа критична маса от изследвания и по мнение на външни експерти има изключително сериозни постижения в проучването на теорията и практиката на регионалното планиране. Изследванията в тази област са пряко свързани с обучението в магистърска програма „Мениджмънт на териториалното развитие“.

Проблеми на публичния сектор

Повече от половината публикации на преподаватели от катедрата през последните 5 години са свързани с проблеми на публичния сектор. Плод на усилията в тази посока са освен бакалавърската програма, която катедрата развива над 20 години, още и магистърските програми по „Публична администрация“ и по „Образователен мениджмънт“, както и новата докторска програма по „Публична администрация“, която е в процедура на акредитация и към която представители на практиката още от сега проявяват голям интерес.

Управление на проекти – както в публичния, така и в бизнес сектора

Начало на изследванията в тази посока са поставени с монографията на проф. д-р ик.н. Д. Панайотов „Управление чрез проекти“, издадена през 1993 г. Проучванията на преподавателите са провокирани от големия интерес на практиката към управлението на проекти като инструмент за реализиране на идеи в различни области. Естествен резултат от усилията на катедрата е разработването на новата магистърска програма по „Управление на проекти“, която стартира през 2015 г.

През последните години в катедрата се разработват дисертационни трудове по теми, свързани с регионалната конкурентоспособност и икономиката на знанието, перспективите за развитие на възобновяемите енергийни източници, устойчивото регионално и местно развитие, стратегическия иновационен потенциал на фирмите, планиране на бизнес процесите на ниво организация, управлението на знанието, прогностични релации между икономическите величини в макрорамката и др.

Преподавателите от катедрата имат висока активност при реализацията на всички големи проекти на Стопанската академия през последните години. Подписани са няколко договора за партньорство, включително с Института по публична администрация, общини, фирми и неправителствени организации. Особено интензивни са контактите с областните администрации в страната, които бяха обект на отделен, много успешен проект, ръководен от проф. д-р Б. Борисов през 2014 г. По този проект е регистрирана търговска марка „Годишен конкурс за най-добра администрация в България“.

Представители на катедрата участват в редица институции като съветници, експерти, наблюдатели, обучители, проектни мениджъри и координатори. Натрупаният опит в тези организации неизменно добавя стойност към научните изследвания и учебния процес.

Мобилността на студентите е другото направление, което се стимулира от катедрата. Освен по програма Еразъм тя се осъществява и по други инициативи и проекти. Докторанти и студенти от специалност „Публична администрация“ спечелиха първо място в състезание на Европейския парламент през 2013 г. и бяха наградени с посещение в Европейския парламент в Брюксел. Наши студенти участваха в проект за краткосрочно обучение по интензивна програма на университета в Нойбранденбург, Германия, за обмен на знания и умения по „Регионална икономика и развитие“. Катедрата вече трета поредна година е съорганизатор на академичното състезание по „Управление на проекти“, с което подаваме ръка на нашите бъдещи студенти и последователи в науката. Всички тези инициативи са част от програми за развитие на Висшето училище, в които катедрата участва много активно.

Уважаеми колеги,

Преди 3 години, когато празнувахме юбилей на проф. Панайотов, той ми подари своята книга „Управленски парадигми“ със следното посвещение:

„На проф. Богданова с увереност, че ще продължи да води катедрата по пътя на „Магнаурската школа“.“

Аз благодаря на проф. Панайотов за сравнението, което прави. Без съмнение тази асоциация с най-престижното училище е стратегическата цел, необходима на всяко научно звено, за да намери своя път към успехите. Нашите две специалности в ОКС „бакалавър“ са малки, но с неизменната подкрепа на ръководството на Академията ние се стремим да ги направим отлични в общата палитра от предлагани специалности. Убедена съм, че стремейт към високо качество и иновативност в обучението и в научните изследвания ще допринесе за още по-добро ни позициониране и за постигане на стратегическите ни цели през следващите години.

Разбира се, за един ръководител това е преди всичко отговорност, а за цялата академична колегия на катедрата е и много, много работа. Нека да я свършим както трябва, колеги!

Проф. д-р Маргарита Богданова

Ръководител катедра „Стратегическо планиране“ 2011 – 2015 г.

Планирането не умира, то се усъвършенства

Ако в древността хората са се обръщали към врачки, оракули и жреци, за да разберат каква ще бъде реколтата, подходящо ли ще бъде времето за лов, какви са пла-

новете (намеренията) на противника, то за да стане планирането средство за управление на обществото, е била нужна по-висока степен на развитие на икономическите отношения и на науките като математика, статистика, иконометрия, мениджмънт, икономикс, социология и др. Ето защо планирането като инструмент за управление се използва едва от началото на миналия век, когато вече са налице изброените обективни предпоставки. В научните среди се приема, че първият национален план е ГОЭЛРО, разработен през 1920 г. от държавната комисия за електрификация на Русия. Почти по това време се разработва и планът „Дауес“ – репарационен план за Германия, наречен още „План за стабилизиране на Германия“. Това става в Лондон от международен комитет от експерти през 1923–24 г. под ръководството на американския банкер Чарлз Дос. Друг популярен план от двадесетте години на миналия век е планът „Йънг“, известен като втори репарационен план за Германия (1929 г.), разработен от експерти от седем страни под ръководството на американския финансист О'Йънг. Много популярен е планът „Маршал“ за икономическо възстановяване и развитие на седемнадесет европейски страни след Втората световна война, разработен през 1947 г. под ръководството на държавния американски секретар Джон Маршал. За оказване икономическа и техническа помощ на слаборазвитите страни от Южна и Югоизточна Азия се приема планът „Коломбо“ (1950 г.), разработен от външните министри на страните – членки на Британската общност. След войната Италия приема серия от планове за развитие на южните райони на страната – план „Ванони“ (1956 г.), план „Сарачено“, план „Пандолфи“ и др. За периода 1947–1992 г. Франция разработва десет национални плана, в т.ч. плана Моне, плана Хирш, плана Хирш – Масе и др., а Япония прилага петгодишно икономическо планиране от 1956 г. В САЩ през 30-те години на миналия век Василий Леонтиев използва един нов метод за анализ, наречен Input-Output Method, който бързо разкрива истинските си възможности за прогнозиране на различни сценарии на развитие и вземане на решения, т.е. за планиране. По-късно Charles J. Hitch, сътрудник на министъра на отбраната Robert S. McNamara, предлага една нова система за бюджетирание на военното ведомство, базирана на планове и програми – The Planning-Programming-Budgeting System (PPBS). Впоследствие техниката е била въведена в други страни, включително Канада, Великобритания, Нова Зеландия и мн. др.

През първата половина на миналия век в България също се чуват гласове за по-активна намеса на държавата в икономиката, в т.ч. и чрез планиране. В „Наука за стопанското предприемане“ от 1938 г. проф. Станчо Чолаков споменава за необходимостта от планиране в дейността на предприятията.

През 1943 г. известният български икономист д-р Иван Ранков говори за три възможни системи за организация на националната икономика, които нарича либерализъм (свободно стопанство, подчинено изцяло на свободния пазарен механизъм), регуларизъм (стопанство с широка намеса на държавата с цел регулиране на стопанския живот) и дирижизъм (ръководено изцяло стопанство). Авторът изказва предпочитанията си към регулираната пазарна икономика, която може да предпази страната от хаоса на икономическите кризи. Един от възможните регулаторни механизми, които той посочва, е планът. В известен смисъл двамата български икономисти се противопоставят на идеите на видния представител на либерализма и Фрайбургската школа Валтер Ойкен (1891-1950), че икономически ред може да се установи само от свободната конкуренция. През 60-те и 70-те години на миналия век вече никой не вярва на идеите за конкурентен порядък и съвършена конкуренция. Икономистите все по-повече се обръщат към неокласическото направление, фокусирано върху проблемите на регулирането, фискална стабилизация и социална политика. Разработват се множество национални планове и програми, не само в Германия, но и във всички развити страни.

След Втората световна война България прие модела на руските петилетки и планът се превърна в основен инструмент за налагане волята на централните органи върху пониските йерархични нива. Държавният план стана закон, приеман ежегодно от Народното събрание. Така се приемаха и петилетните планове. Разработиха се множество планови документи; създадох се множество планови органи на всички нива. Икономиката на страната бързо се реструктурира и за определен период рязко се повиши нейната ефективност. В дългосрочен аспект обаче пренебрегването на интересите на отделните стопански обекти доведе до незаинтересованост и липса на мотивация за развитие. Дискредитирането на старата централизирана планова система и неразбирането за ролята на планирането в пазарната икономика предизвикаха пълното му отричане в годините след политическите промени от началото на деветдесетте. Застъпниците на идеите на Фрайбургската школа, предвождани вече от Фридрих Хайек, отново вземат връх. Той казва: „Най-ефективното средство за управление на производството и разпределението на материалните блага е пазарът... Планирането в глобален мащаб води до тоталитаризъм, който е политическият превод на социализма... Това е пътят на робството“.

Така поетият курс към пазарна икономика след 1989 г. се квалифицираше като алтернатива на плановото управление. В научната литература можеха да се срещнат публикации като „План или пазар“, „Има ли място планирането в пазарната икономика“ и пр. Плановите органи на всички нива бяха отстранени, а плановете специалисти – съкратени. Последвалите процеси в обществото през 90-те могат да се обяснят с някаква политическа целесъобразност, но не и с приноса им към реализиране на предварително обмислени дългосрочни стратегии. Затова и резултатите от политико-икономическите решения от онова време бяха неприятна изненада за мнозина.

В настъпилия икономически и обществен

хаос обаче някои учени видяха нови възможности пред планирането. По повод 40-атата годишнина на катедра „Стратегическо планиране и маркетинг“ беше организирана научна конференция на тема „Хаосът и предизвикателствата на планирането“. В своя доклад проф. Д. Панайотов директно заяви: „Хаосът е големият коз на планирането“. Разглеждайки развитието на стратегическото планиране, английският икономист Ian Wilson, работещ понастоящем в Калифорния, възкликва: „Strategic Planning Isn't Dead – It Changed“. Той признава, че през 80-те години на миналия век настъпва разочарование от възможностите на планирането, възникнало в началото на 70-те. Сега системите за планиране станаха по-сложни от гледна точка на избора на техники за планиране. Все по-малко се разчита на една техника и все повече се използва разработването на цялостни сценарии. Но най-провокативната констатация, твърди Wilson, е развитието на организацията и на нейната култура като специфични съставки в изпълнението на стратегията. Тази промяна представлява признание, че ценностите, мотивацията и поведението на членовете на организацията са критични фактори за корпоративните резултати, за успех или провал в изпълнението на стратегията. Защо да не разширим това твърдение, търсейки връзката между националните особености и обществената култура като цяло, за успеха на планирането в една страна?

В резултат на постепенно опознаване на плановата практика на икономически развитите страни, както и поради изискването за прилагане на управленските механизми, използвани в страните от ЕС от началото на века, в България започна процес по разработване на система от планови документи на няколко нива – национално, регионално, областно, общинско и фирмено.

В момента системата от планови документи у нас включва:

Национална програма за развитие „България 2020“ (НПРБГ 2020) 2014–2020; Споразумение за партньорство 2014–2020; Оперативните програми, съфинансирани от фондовете на Европейския съюз за периода 2014–2020 – 7 броя; Националната стратегия за регионално развитие (НСРП) 2012–2022; Регионалните планове за развитие (РПР) 2014–2020 – 6 броя; Областните стратегии за развитие (ОСР) 2014–2020 – 28 броя; Общинските планове за развитие (ОПР) 2014–2020 – 264 броя.

Посочените стратегически документи са само част от всички планови и програмни документи със стратегически характер, разработвани у нас. В Портала за обществени консултации на Министерския съвет могат да се намерят 178 стратегически документа, валидни към м. март 2015 г. Всички те се намират помежду си в сложни отношения на координация и субординация.

Планирането на фирмено ниво се свързва с разработването на стратегически планове, бизнес планове и проекти. Множество фирми у нас сега разчитат на средствата от Европейските фондове за преоборудване и модернизация на производството, за разработването на нови продукти, за въвеждане на екологични норми, за иновации и пр. Финансиране е възможно само при разработени проекти, неразделна част от които са прогнозиите, бизнес плановете и плановете графици.

На 4 стр.

100 години от рождението на основателя

Проф. д-р ик.н. Петър Мاستиков (1915-1998 г.) е

основател на катедра „Стратегическо планиране“. Наред с академик Ив. Стефанов и академик Е. Матеев той е един от пионерите на приложението на математическите методи в икономическите изследвания и планирането. През дългогодишната си преподавателска практика проф. д-р Петър Мастиков е чел много университетски курсове по икономика на селското стопанство, по икономика на отраслите, по планиране и баланс на народното стопанство. Той допринася, във ВФСИ за пръв път в страната да се въведе изучаване на линейното програмиране. Сред неговите постижения с непреходна стойност са апроксимативният метод за оптимизация на икономически решения, известен като метод на диференцирания доход, методологически решения за измерване на потребителната стойност и

икономическата оценка на земята, методология за измерване на потребителната стойност на работната сила и нормиране на труда, теоретико-методологическа разработка за определяне на критерии за ефективност, мерене и равновесие в икономическите системи и др. Каквото и изброяване за заслугите му да се направи, истината ще остане оцетена. Неговият принос в науката е забележителен. Задълбочен и креативен като учен, деликатен и изключително почтен като човек, проф. Мастиков възпита поколения студенти и преподаватели и остави своя диря в академичния живот на Висшето училище.

Спирала на развитието

Катедра „Стратегическо планиране“ се отличава от другите структури със своята нетрадиционна история и развитие.

Наричана е в началото „Магнаурската школа“ на Висшето училище. В този етикет е и кодът на това научно-преподавателско тяло.

И който вникне в този код, може да разбере една от основните характеристики на катедрата. Тя може да бъде охарактеризирана с емоционалното понятие „ЩЕДРОСТ“.

Първо, създаване и раздаване на личности както в рамките на Висшето училище, така и в рамките на националната образователна система през годините.

Второ, формиране на ръководители-администратори: двама ректори, зам.-

ректори, декани, членове на държавни институции.

Трето, разработени нови, модерни курсове, благородно представени на други катедри, като „Мениджмънт“, „Статистика и математика“, „Маркетинг“, „МИО“ и т.н. В този смисъл може да се каже, че това е била катедра-майка.

Сигурно ще се съгласим, че всичко това изтощава и настъпва спад, който е логичен.

Днес катедрата върви към възраждане и модернизирание.

Тя има дълбоки научни корени, завещани от двамата патриарси на планирането – професорите П. Мастиков и Д. Панайотов.

Всичко това окуражава!

И да благодарим на тези, които в трудни моменти останаха верни на плановата идея!

Проф. д-р ик.н. Атанас Дамянов

Карта на международното сътрудничество

Каква карта може да се състави, за да бъде вписана историята на международното сътрудничество на катедра, наричана Магнаурската школа? На този въпрос можеха да отговорят географите – бивши членове на катедрата. Те биха предложили за фон земното кълбо. Стратезите биха извадили най-силните и най-слабите карти, за да търсят предимства и недостатъци, възможности и заплахи. Модернистите биха добавили мисловните карти – инструмент на знанието от 60-те. Сплитането на трите варианта в едно би представило най-пълно интернационализацията на катедра „Стратегическо планиране“. Избрах 10 силни позиции за катедрата.

- Най-много мобилности по програма „Еразъм“ в Гърция, Турция, Румъния, Хърватска, Латвия; Франция, Италия, Испания, Полша, Словакия, Германия.
- Участия в международни конференции: Сърбия, Румъния, Гърция, Великобритания, Франция, Унгария, Египет, Русия, Украйна, Молдова, Швейцария, Португалия, Германия, Чехия, Словакия, Полша, Словения.
- Специализации: Франция, СССР, Япония, Украйна, Германия, Полша, Норвегия, Австрия, Индия.
- Международни проекти, финансирани по про-

грами INTRERREG; TEMPUS, FP7; TFC.

• Съвместни публикации: СССР, ГДР, Украйна, Полша, Руска федерация, Словакия, Франция, Индия, Шри Ланка, Австрия, Литва, Сърбия, САЩ, Румъния.

• Първа научнопрактическа конференция за Свободните безмитни зони (1996). Участие на студенти, преподаватели, директори на СБЗ. Издания в България и Украйна.

• Фулбрайт професори – шеговито наричани Дядо Бил и Чудакът Ал.

• Участие на студенти от Литва, Украйна, Молдова, Индия, САЩ в конкурс за студентски есета по проекти, ръководени от преподаватели от катедрата.

• Чуждестранни участници в конференции, организирани от катедрата: 6 (1986 г.); 10 (1995 г.); 32 (2010 г.); 9 (2013 г.); 44 автори от 11 държави в Европа, Азия и Америка приеха поканата за участие в Юбилейната конференция през април 2015 г.

• Посещение на студенти в Европейския парламент.

Това е само част от историята на международното сътрудничество, която мога да разкажа на младото поколение за втората половина от живота на катедрата. Остават неописани първите 30 години и следващите, искрено вярвам повече от 60, за които от сега може да се състави мисловна карта.

Доц. д-р Анастасия Марчева

Планирането не умира, то се усъвършенства

От 3 стр.

Отговорът на въпроса „Дали трябва да планираме?“, вече е ясен. Но обосновката на този отговор не е много ясна и се лута между „Да, защото и другите го правят“, „Да, защото само така можем да получим средства от Европейските фондове“ и „Да, защото трябва да прилагаме политики и конкретни мерки, насочени към изпълнението на стратегически цели, осигуряващи дългосрочно развитие“.

Едно изследване на практиката на общините по разработването на ОПР, извършено от екип на катедра „Стратегическо планиране“, показва, че немалка част от тях насочват усилията си главно към процеса на разработване на плановите документи, но не и при тяхното изпълнение. Няма добра обвързаност на плановите с бюджетите и с другите стратегически разработки на общините. Друго подобно изследване на катедрата констатира, че областните стратегии за развитие, както и останалите планови документи, разработвани на областно ниво, все още не са се превърнали в ефективен инструмент за въздействие върху обществено-икономическите процеси, протичащи в областите. Причината е във факта, че те не са подкрепени с реален бюджет, областният управител няма въз-

можности за въздействие върху управлението на средства от националния бюджет и от европейските фондове, насочени към местното развитие. Още по-лошо е положението с регионалните планове за развитие, зад които не стои нито бюджет, нито административна структура, овластена да реализира регионални политики и стратегии.

Тази ситуация се отразява на ефективността на плановите документи като инструменти за осъществяване на желаното развитие. Посочените две изследвания показват още, че има какво да се желае и по отношение качеството на плановете, програмите и стратегиите. Така естествено възниква и вторият въпрос: „Кой трябва да планира?“

Едва ли има разумен човек, който би поверил счетоводството си или управлението на финансите си на хора, които не са специалисти. Разработването на стратегически планови документи от неспециалисти е още по-пагубно – то засяга не само една личност, едно домакинство или една фирма, а цели общности. Ето защо грижата за подготовката на компетентни специалисти по планиране трябва да бъде постоянна задача. Това не са онези плановици, разработвали насрещните планове от 70-те и 80-те години. Това трябва да са

преди всичко управленци, с възможности за организиране и ръководене на цялостния процес по разработване, мониторинг и изпълнение на национални, регионални, областни, общински и фирмени планове, програми, стратегии и проекти.

Преподавателите от катедра „Стратегическо планиране“ винаги са се стремели да свързват върховните постижения в плановата наука с възможностите им за реализация в практиката. Практическото ориентирание на обучението се превърна в основен подход в учебния процес. Трудността, предизвикани както от масовото отдръпване от планирането, регистрирано в периода 1990–2005 г. и свързаното с това намаляване на интереса към специалността, както и с изтичането на кадри поради създаването на нови катедри около нови научни направления, вече са отминали. Катедрата показва гъвкавост и жизнеспособност, които дават своите очевидни резултати. В навечерието на нейната 60-годишнина да пожелаем успех на преподавателите, докторантите и студентите, изучаващи плановата наука в бакалавърското и магистърското обучение и да отдадем своята признателност на онези колеги, които вече не са сред нас.

Проф. д-р Борислав Борисов

За парадигмите и Учителя

През месец юни 2012 г. в Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ бе честван 80-годишния юбилей на оставилия трайна следа в историята на катедра „Стратегическо планиране“ проф. д-р ик.н. Димитър Панайотов. Проведена бе кръгла маса на тема: „Стратегическото и бизнес планиране в икономиката на знанието“, на която бе представена монографията на юбиляра „Управленски парадигми“.

Професор Д. Панайотов е роден на 23 май 1932 г. в с. Стрелец, Великотърновска област. През 1950 г. завършва Търговската гимназия в гр. В. Търново, а през 1955 г. – ВФСИ „Д. А. Ценов“, Свищов. През периода до 1960 г. е редактор в окръжния вестник „Борба“, след което постъпва като асистент във ВФСИ в гр. Свищов. Само за 4 години защитава кандидатска дисертация на тема: „Стопанско-планови въпроси на намаляването на работния ден в промишлеността в НРБ“. През 1967 г. е избран за доцент. През 1975 г. защитава докторска дисертация на тема: „Структурно-функционален анализ на управляващата система в икономиката“ и получава научната степен „доктор на икономическите науки“. От 1976 г. е професор. Специализирал е в Московския държавен университет и в Центъра за изучаване на съвременни управленски методи в Париж.

Проф. Панайотов е автор на множество учебни курсове, като „Планиране и прогнозиране“, „Фирмено планиране“, „Стратегическо планиране“, „Теория на стопанското управление“, „Проектно управление“, някои от които са пионерни за България. Изнасял е лекции в няколко университета в страната.

По време на проведената кръгла маса проф. Маргарита Богданова, ръководител на катедра „Стратегическо планиране“, определи проф. Димитър Панайотов като създател на научна школа. Той е обучил хиляди студенти, курсисти, специализанти, стопански ръководители. Бил е научен ръководител на множество докторанти и рецензент на десетки трудове.

Съчетал успешно управленската теория с практиката, през 80-те години на XX в. проф. Д. Панайотов получава възможност да приложи на практика своите собствени научни принципи за управление и ръководене. Първо – като ръководител на катедра „Планиране“ веднага след проф. П. Мاستиков, по-късно – като заместник-ректор по научноизследователската дейност и ректор през периода 1975 – 1979 г. Това е време, в което висшето училище се разраства, откриват се нови специалности, увеличава се приемът на студенти и се привличат нови преподаватели. Цяло едно поколение получава шанса да твори наука в Академията в Свищов именно след сериозните промени по време на управлението на проф. Панайотов.

Авангардните идеи на проф. Панайотов намират приложение при развитието на библиотечния фонд на Академията, значително обогатен със западна литература по време на

неговото управление. Той е бил дългогодишен редактор на сп. „Народостопански архив“, дългогодишен член на редакционния съвет на издателство „Георги Бакалов“ – Варна и е създател на научната поредица „Стопански свят“ в Стопанската академия.

Публикациите на проф. Панайотов включват няколко десетки монографии, студии, статии, доклади, учебници и учебни помагала, есета, прегледи, рецензии, научно-приложни разработки.

Сред най-значимите ранни произведения на проф. Панайотов в областта на управлението се нареждат: „Управленски структури в икономиката“ – 1972 г., „Управленски функции в икономиката“ – 1975 г., „Принос към теорията на стопанското управление – 1977 г., които са истинско предизвикателство за своето време. По-късно идеи от тези произведения стават основа за написването на „Конвенционални методи за проектно управление“ – 2004 г., която е сред най-цитираните монографии през последните години в областта на проектното управление.

Проблемите на икономическия растеж са друго важно направление, в което проф. Панайотов оставя своя отпечатък. Неговата монография „Модел и методи за икономическия растеж“, 1976 г. практически поставя началото на вълна от изследвания по въпросите на растежа и икономическото равновесие.

Монографията „Управленски парадигми“, издадена от Академично издателство „Ценов“ непосредствено преди 80-годишния юбилей, проследява изпреварващото развитие на идеи като:

Планирането в схващането на двама нобелисти;

Теорията на хаоса като планова парадигма;

Предвиждане, което сътворява развитие;

Профили на социалното в икономическия живот;

Имитиране и иновации;

Операционните изследвания;

За управленските структури 25 години по-късно;

В търсене на адекватни индикатори;

От „голямото е ефективно“ до „малкото е превъзходно“ и нататък;

Издадената монография потвърди отново представата за проф. Панайотов като човек с невероятна далновидност да прави предвиждания, които днес, от позицията на времето, напълно заслужено можем да определим като надеждни, насочени към „управление на промяната“ и които далеч надхвърлят капацитета за предвиждане и прогнозиране на европейско, национално и регионално равнище.

За катедра „Стратегическо планиране“ Димитър Петров Панайотов е учен, ръководител, доктор на икономическите науки, професор, учител, човек с новаторски дух, съветник, ментор, изследовател и достойнствата му отреждат авторитетно място в историята и развитието й.

Гл. ас. д-р Н. Веселинова

Уважаема проф. Богданова, узнах случайно за честването на шейсетата годишнина на катедра „Стратегическо планиране“. Искам да Ви уверя, че макар на хиляди километри от моята Алма Матер, изживявам тази годишнина като свой празник. Целият ми трудов живот се оказа свързан със Свищовската академия „Димитър А. Ценов“.

Аз съм един от групата вьетнамски младежи, които във втората половина на седемдесетте години на миналия век бяха приети за обучение във ВФСИ „Д. А. Ценов“, Свищов. Не всеки може да си представи преживяванията ни – от фронта – в студентските аудитории: едни в специалност „Икономика на труда“, други „Финанси и счетоводство“, а аз – в „Планиране и управление“. Стана така, че целият ми сетнешен живот се оказа предопределен от обучението ми през тези години. Неотдавна се пенсионирах като първи секретар на Посолството на Виетнамската Народна Република в София. Затова казвам, че празникът на катедрата е и мой. Не мога да забравя хората, които са ме обучавали: Митев, Дамянов, Банчев, Панайотов. Моля Ви да ги поздравите, както и всички останали преподаватели и студенти от специалността, с достойния празник.

Април, 2015г.

гр. София

Фам Ван Тхан

Магистърските програми

на катедра „Стратегическо планиране“ вече над 10 години привличат интереса на кандидат-студентите, желаещи да повишат своята квалификация чрез придобиването на образователно-квалификационна степен „магистър“. През настоящата учебна година катедрата предлага богат набор от престижни магистърски програми в сферата на икономиката, администрацията и управлението, като кандидат-студентите могат да избират между 17 програми.

Данните показват, че магистърските програми към катедрата са предпочитани както от кандидатстващите икономисти със степен „бакалавър“ или завършили колежи с ОКС „професионален бакалавър“, така и от неикономисти (за второ висше образование) – придобили ОКС „бакалавър“ или „магистър“ в друго висше училище по неикономически специалности.

Към професионално направление „Икономика“ са програмите към специалност „Стратегическо и бизнес планиране“ – „Бизнес планиране“ и „Управление на проекти“. В направление „Администрация и управление“ са позиционирани програмите към специалност „Публична администрация“ – „Мениджмънт на териториалното развитие“, „Публична администрация“ и „Образователен мениджмънт“.

В отговор на съвременните предизвикателства катедра „Стратегическо планиране“ продължава активно да обновява и допълва своето портфолио от магистърски програми. „Управление на проекти“ е новата програма за обучение в образователно-квалификационна степен „магистър“, по която приемът стартира през м. март 2015 г. Нейният профил е насочен към създаване и развиване на компетенции и умения за управление на проектния цикъл, в т.ч. проучване на потребности, разработване на проектни предложения, оценка на въздействието, изпълнение и мониторинг. Целта на обучението по „Управление на проекти“ е свързана с подготовката на висококвалифицирани ръководни кадри, експерти, професионални специалисти и консултанти, притежаващи професионални, когнитивни и социални компетенции по управление на национални и международни проекти както за организациите от публичния сектор, така и за бизнес и неправителствения сектор.

Студентите – магистри по „Управление на проекти“ ще изучават механизмите за финансиране на проекти от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ), както и от други финансови източници, в различните сектори. Предвидено е прилагане на съвременни интерактивни методи и техники на обучение и тренинг, необходими за цялостното усвояване на теоретичните знания и изграждане на способности за тяхното по-нататъшно усъвършенстване чрез формите за обучение през целия живот.

Доц. д-р Михаил Чиприянов

Успехите на катедрата

Катедра „Стратегическо планиране“ обучава студенти в две специалности в ОКС „бакалавър“:

„Публична администрация“ в професионално направление 3.7. Администрация и управление;

„Прогнозиране и планиране“ (променено наименование „Стратегическо и бизнес планиране“) в професионално направление 3.8. Икономика.

Пет са магистърските програми, водени от катедрата, обучава и докторанти по докторска програма „Планиране“.

Студентите и докторантите участват в екипите на изпълняваните от академичния състав на катедрата научноизследователски проекти, проекти за частично финансиране на научни прояви и инфраструктурни проекти, финансирани по Наредба № 9 на МОН. Включването на докторантите в разработване на научните проекти е една много ефективна форма на обучителен процес, защото по този начин бързо и лесно усвояват методиката и организацията на научното изследване, формите и начините на обработка на информация и представяне на резултатите от изследването и формулиране на изводите.

Студентска научна сесия (09.05.2013 г.) е организирана от катедра „Стратегическо планиране“ в рамките на Юбилейната международна научна конференция на тема: „Стан-

дарт и предизвикателства пред публичната администрация през XXI век“, посветена на 20-годишнината от създаването на специалност „Публична администрация“. В сесията взеха участие 45 студенти от ОКС „бакалавър“ и „магистър“.

По случай 60 години от свое то основаване катедра „Стратегическо планиране“ организира на 16 април 2015 г. Студентска конференция на тема: „Европейски практики и национални рефлексии в планирането“.

Студентите участват в организирани от факултет „Мениджмънт и маркетинг“ Студентски научни сесии „Устойчиво развитие и глобален мениджмънт“ (10.04.2014 г., 07.11.2014 г. и 02.04.2015 г.).

Студенти от специалност „Публична администрация“ завоюваха първо място и спечелиха наградата от студентско състезание „Регионално развитие и заетост в ЕС – перспективи за България след 2014 г.“ (гр. Велико Търново, 10.06.2013 г.). В отбора на Стопанската академия бяха студентите Антония Захаријева, Емрах Реджебов, Димчо Цанев (тримата от 4 курс) и Диана Христова (3 курс), както и докторантът в катедрата „Стратегическо планиране“ Драгомир Маринов. В състезанието участваха отбори от пет университета. Наградата за свищовските студенти – победители в състезанието, бе посещение на Европейския

парламент в Брюксел през есента на 2013 г.

Студенти от СА „Д. А. Ценов“ бяха на еднодневно посещение в Европейския парламент. Това са четвъртокурсниците Ива Кръстева и Бояна Дюлгерова от специалност „Финанси“, Ради Димитров от специалност „Счетоводство и контрол“ и третокурсниците Катерина Илиева – специалност „Международни икономически отношения“ и Андрей Йорданов – специалност „Публична администрация“. Визитата на свищовските студенти в Брюксел бе по покана на българския евродепутат проф. д-н Владко Панайотов. На специална презентация в ЕП пред студентите са били представени евро институциите, техните структури и начин на работа.

Проведени са две издания на Национално ученическо състезание по управление на проекти, организирано от катедра „Стратегическо планиране“ и Академичен център за кариерно консултиране и връзки с обществеността при СА „Д. А. Ценов“ (15–16 февруари 2013 г. и 7–8 февруари 2014 г.). В първото издание на състезанието участваха 35 ученици от 16 града на България (Бургас, Пловдив, Стара Загора, Благоевград, Петрич, Монтана, Червен бряг, Плевен, Русе, Габрово, Дряново, Велико Търново, Силистра, Разград, Варна и Свищов). Във второто издание се включиха 40 ученици от 11 града (Благо-

евград, Бургас, Варна, Враца, Петрич, Пловдив, Разград, Свищов, Силистра, Стара Загора, Червен бряг). При двете състезания учениците бяха разпределени в смесени отбори от по 4 души. Работата им подпомагаха ментори - изявени студенти от специалностите към катедрата – „Прогнозиране и планиране“ (ново наименование „Стратегическо и бизнес планиране“) и „Публична администрация“, както и докторанти от докторска програма „Планиране“. Третото издание на Националното ученическо състезание по управление на проекти ще се проведе в дните 24–25 април 2015 г.

Общо 153 студенти от водените от катедрата специалности са провели практически обучение по проект BG051PO001-3.3.07-0002 „Студентски практики“. 45 студенти (29 души от специалност „Публична администрация“ и 16 души от специалност „Прогнозиране и планиране“) са получили специални стипендии през последните учебни години.

Това са част от успехите на нашите възпитаници, с които катедра „Стратегическо планиране“ се гордее. Продължавайки да работим в този дух, се надяваме, постиженията на нашите възпитаници да бъдат надградени и доразвити.

Ас. д-р Юлиян Господинов
Научен секретар на катедра „Стратегическо планиране“

К а з в а м
се Анелия Ганева. Възпитаничка съм на University of Applied Sciences -

Вормс (Германия), факултет „Бизнес администрация, туризъм/транспортно дело“, с образователно-квалификационна степен „Диплом-икономист и производствен мениджър“.

Подтикната от интереса си за професионално развитие в сферата на публичната администрация и желанието ми като българка да сравня двете образователни системи и разширя хоризонта си за развитие, записах, изучавах и през месец март 2015 година завърших магистърска програма „Публична администрация“ в Центъра за дистанционно обучение на СА „Д. А. Ценов“. Личният ми избор на висше училище беше продиктуван от безспорния авторитет на Академията у нас и в Германия.

Останах приятно изненадана от създадената вътрешна организация, комуникация и стил на работа на екипа на катедра „Стратегическо планиране“ и административния състав на Академията като цяло. Горда съм, че завърших точно това висше училище и тази магистърска програма! Честита годишнина на катедрата.

С уважение и искрени пожелания за бъдещи успехи!

Анелия Ганева

Алумни клубове на възпитаниците

По случай петата годишнина от завършването си, на 07.09.2013 г. 12 възпитаници от випуск 2004/2008 г. на специалност „Прогнозиране и планиране“ на Стопанската академия „Д. А. Ценов“ – Свищов учредиха деветнадесетия

пород и първия за специалността Алумни клуб. Освен срещи на съвипускниците и поддържане на връзките с Алма Матер клубът си постави за цел да осъществява контакт с останалите съвипускници и тяхното привличане към работата на клуба.

Членовете активно вземат участие в организирани от СА „Д. А. Ценов“ форуми и търсенето на възможности за усъвършенстване както на образователния процес, така и на професионалното развитие на нейните членове. Алумни клубът е готов да съдейства при практическото обучение на студенти от специалността с цел изграждане на двупосочна връзка между теорията и практиката. Клубът се събира ежегодно и дискутира въпроси, свързани с професионалното развитие на своите членове, както и споделянето на добри професионални практики и идеи.

„От името на първия за специалността Алумни клуб „Прогнозиране и планиране“,

както и от свое име, имам удоволствието да поднеса поздравления на нашата катедра „Стратегическо планиране“ по случай юбилейното честване на 60 години от нейното основаване! За нас е чест и привилегия да бъдем възпитаници на катедрата с толкова успешен дългогодишен жизнен път, изграден от цяла плеяда изявени учени и специалисти в областта на планирането и публичната администрация. Благодарим за вниманието и професионализма на нашите уважавани преподаватели! Бихме искали да им пожелаем да бъдат все така отдадени на своето призвание, да подхранват творческото дръзновение и да палят светлините към познанието и самоусъвършенстването! На многата лета!“

Асистент Ел. Лазарова
Председател на 19 Алумни клуб „Прогнозиране и планиране“

През 2013 г. към Асоциацията на възпитаниците на СА „Д. А. Ценов“ се присъедини Алумни клуб „Публична администрация“. Клубът е създаден от випускници на едноименната специалност веднага след дипломирането им в ОКС „бакалавър“. Председател на клуба е Драгомир Маринов, докторант в катедра „Стратегическо планиране“.

„Водещият мотив за нас - дипломантите, бе и след завършване на висшето си образование да продължим своя колективен живот, съвместното си научно и професионално сътрудничество. Сред очертаните задачи и цели, които си поставихме с учредяването на клуба, е да подпомагаме академичния живот на катедрата, да споделяме ценен професионален опит с настоящите и бъдещите студенти, както и ежегодно да се срещаме помежду си.

Ние сме щастливи и доволни от съдействието и подкрепата на всички членове на катедра „Стратегическо планиране“, с които сме изградили отношения на партньорство и приятелство.

Честита годишнина, скъпа катедра! С пожелание за крепко здраве и творчески успехи!

Докторант Др. Маринов
Председател на Алумни клуб „Публична администрация“

Гл. редактор:
проф. д-р ик. н. Радко Радков;
отг. редактор:
Анка Танева;
дизайнер:
Милена Александрова
АИ „Ценов“